

ВІДГУК
офіційного опонента

на дисертаційне дослідження Майби Ольги Костянтинівни
«Методика формування духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання», представленого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 - теорія та методика музичного навчання спеціалізованою вченою радою Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова

Необхідність формування духовних цінностей учнів загальноосвітніх шкіл великою мірою обумовлюється потребою розвитку та функціонування держави на засадах гуманізму. Сьогодні перед школою і суспільством стоїть проблема гармонійного розвитку і плекання особистості, свідомого українського громадянина, який максимально акумулює в собі національні риси та самобутність українського народу. Незважаючи на наявність фундаментальних психологічних і педагогічних досліджень щодо духовного розвитку учнів під час музично-естетичного виховання, питання його трансформації в методику й практику позашкільних мистецьких спеціальних закладів залишається відкритим. Як показує музично-педагогічний досвід учителів музики, вокально-хорове навчання духовним піснеспівам поступово займає належне місце у системі освіти учнів початкових класів. Поряд із тим, вокально-хорове навчання, на думку вчених-дидактів, постає засобом залучення учнів до духовної культури під час позашкільної навчальної діяльності. Саме використання складових національного виховання створює умови для оптимального розвитку музичних задатків дітей, для прояву й розвитку їх розумових здібностей, для формування їхнього емоційно-ціннісного відношення до церковного співу, суспільства й держави.

Запропонована Майбою Ольгою Костянтинівною методика формування духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання певним чином сприяє вирішенню визначеного питання. У дисертації автором чітко визначено сучасний науковий апарат. Розгляд теоретико-методологічних основ духовних цінностей молодших школярів містить аналіз понять необхідних для подальшого дослідження. Логічно компонуючи структуру дослідження дисертантом розглянуто рівні сформованості духовних цінностей молодших школярів. Викладаючи хід та результати апробації представленої методики автором розроблено методичне забезпечення формування духовних цінностей учнів.

Теоретичні засади процесу формування духовних цінностей молодших школярів під час вокально-хорового навчання розглядаються дисертантом із здійсненням аналізу історико-теоретичного аспекту визначеної проблеми. Поряд із тим, автором розкрито сутність, зміст і структуру духовних цінностей учнів початкових класів в контексті музичної освіти. Автором вирішено проаналізувати сутність вокально-хорового навчання як одного з основних

інструментів формування духовних цінностей молодших школярів. У цьому процесі вокально-хорове навчання розуміється автором як один із основних інструментів формування духовних цінностей молодших школярів. Ключова дефініція роботи інтерпретується як *«інтегрований багатоплановий психомоторний процес, що поєднує загальне (художньо-естетичні знання, погляди, уявлення та ціннісно-естетичне ставлення до навколишньої дійсності), а також особливе (специфіка і зміст вокально-хорового навчання), одиничне (вікові та психологічні особливості учнів початкових класів)»*.

На основі аналізу специфіки таких позашкільних мистецьких спеціальних закладів як недільні школи, музично-педагогічної роботи вчителя музичного мистецтва автор доводить значимість цієї дефініції. При цьому вокально-хорове навчання убачається як засіб залучення дітей до духовної культури. Важливим напрямом формування духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання автор визначає застосування духовних піснеспівів, особистого життєвого досвіду, та емоційно-образного осягнення навколишнього світу в процесі організації вокально-хорового навчання учнів.

Здійснюючи огляд науково-методичної літератури (А. Болгарський, Л. Виготський, О. Вишневський, І. Зязюн, А. Лащенко, С. Рубінштейн, О. Рудницька, О. Сухомлинська), а також аналіз спеціальної духовної музичної літератури зазначимо, що процес формування ставлення дітей молодшого шкільного віку до церковного співу передбачає їх залучення до емоційного осягнення життєвих явищ. Це сприяє набуттю учнями здатності сприймати поетико-метафоричний зміст духовних музичних творів. Автор дисертації пропонує розроблену ним структурну модель формування духовних цінностей молодших школярів, що включає формування духовності особистості на християнських цінностях і традиціях; самовиховання та самовдосконалення особистості; орієнтаційну та регулятивну функції світогляду; емоційне сприйняття світоглядних ідей та творчу активність; діяльнісний аспект духовних цінностей.

За цією моделлю автором встановлено методичні основи духовних цінностей молодших школярів, визначено структурні компоненти, функції, педагогічні умови, методи й форми вокально-хорової роботи з учнями, етапи такої музично-педагогічної роботи в системі освіти учнів початкових класів. Необхідно зазначити, що розроблена авторська організаційно-методична модель базується на специфічних музично-педагогічних принципах: *інтегрованого підходу, емоційного впливу та ігрового забезпечення*.

Поряд із тим, для ефективної реалізації розробленої методики поетапного формування духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання автором розглянуто наступні педагогічні умови: *створення комфортного навчального середовища, врахування історико-культурних традицій свого народу, врахування психофізичних та психолого-педагогічних вікових особливостей молодших школярів; врахування складності музичної структури духовних піснеспівів та особливостей їх виконання молодшими школярами*.

Відповідно до цього автором використано такі форми вокально-хорового навчання молодших школярів як: ігрові форми (виконання творчих завдань, гра

на дитячих музичних інструментах, музично-дидактичні та рольові ігри); активні форми (участь у Богослужіннях, духовних концертах, фестивалях духовної музики, музичних проєктах тощо). Порівняно з цим розроблено комплекс методів музично-педагогічної роботи, що включає: *вербальні методи, демонстраційно-образні методи, методи мотивації мистецького навчання, інтегративні методи, методи практичного мистецького вправляння, ігрові та проєктивні методи.*

Дослідно-експериментальна робота з формування духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання включає констатувальний, формувальний та контрольний експерименти. Так, констатувальний експеримент передбачає діагностування стану сформованості духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання у позашкільному мистецькому спеціальному закладі. Таке діагностування було здійснено відповідно розробленій структурі духовних цінностей. У результаті проведеного діагностування ми розподілили учнів на три рівні сформованості духовних цінностей, а саме: високий, середній, низький.

Виходячи з отриманих даних під час проведення констатувального експерименту автором було вирішено на формувальному етапі експериментальної роботи провести поетапну методику формування духовних цінностей молодших школярів. Експериментальна робота здійснювалась в умовах позашкільних мистецьких спеціальних закладів, де реалізується вокально-хорове навчання духовних піснеспівів. Розроблена авторська методика була підпорядкована потребі формування ставлення учнів до церковного співу на основі емоційно-образного осягнення явищ навколишнього світу. Це відбувалось порівняно із формуванням таких компонентів як мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інформативний, творчо-діяльнісний згідно визначених трьох етапів, а саме: *початково-ознайомлювальний, пізнавально-розвивальний, творчо-реалізаційний.*

З урахуванням специфіки вокально-хорового навчання духовних піснеспівів у недільній школі, як позашкільному мистецькому спеціальному закладі, учнів було залучено до духовних цінностей. Це потребувало: необхідність опрацювання різних духовних творів для їх естетичного оцінювання, співу, вивчення; створення вокально-хорових розспівок на основі духовних піснеспівів; забезпечення учнів необхідною духовною літературою для формування ставлення до церковного співу; відвідування духовних концертних виступів.

У результаті авторська методика успішно апробована під час проведення формувального експерименту. Проведення статистичного аналізу отриманих результатів уможливило виявлення позитивної динаміки формування духовних цінностей у експериментальній групі, що представлено у контрольних зрізах дисертаційного дослідження. Це свідчить про ефективність запропонованої авторської методики формування духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання. На нашу думку, виконане дисертаційне дослідження має новизну, теоретичне й практичне значення.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Майби Ольги Костянтинівни, все ж таки висловлю деякі **зауваження та побажання**:

1. Скорегувати і зменшити обсяг I розділу, видаливши деякі смислові повторення.
2. Деякі матеріали дослідно-експериментальної роботи викладені у пункті 3.1. дисертаційного дослідження слід винести у додатки.
3. На нашу думку, під час розроблення прикладів і завдань на другому та третьому етапах формувального експерименту щодо залучення учнів до вокально-хорової роботи над духовними піснеспівами, слід було б використовувати можливості засобів мультимедіа для спонукання учнів до емоційно-образного осягнення духовної культури.
4. У дослідженні розроблено й представлено вербальні методи, демонстраційно-образні методи, методи мотивації мистецького навчання, інтегративний метод, методи практичного мистецького вправлення, ігрові та проєктивні методи. Це доцільно було б узагальнити, та розробити методичні рекомендації для майбутніх учителів музики щодо вокально-хорового навчання учнів духовним піснеспівам у позашкільних мистецьких спеціальних закладах.

Висловлені зауваження та побажання є частковими і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Матеріали дисертації достатньо висвітлені у фахових та науково-методичних виданнях. Основний зміст дисертації досить повно відбитий в авторефераті. Наукові ідеї дисертанта пройшли достатню як теоретичну, так і практичну апробацію.

Підводячи підсумок, слід визнати, що дисертація Майби Ольги Костянтинівни «Методика формування духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання», є завершеним і самостійним дослідженням важливої педагогічної проблематики і відкриває нові перспективи її розробки. Оформлення дослідження відповідає стандартним вимогам «Порядку присудження наукового ступеня та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року за № 567 щодо кандидатських дисертацій. Автор дисертації – Майба Ольга Костянтинівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання.

Кандидат педагогічних наук,
старший викладач
кафедри методики музичного
виховання, співу та хорового диригування
Криворізького державного педагогічного
університету

А. В. Бондаренко

